

DE EIGEN WEG VAN THOMAS HOOKER

Prof. dr. A. Baars

Thomas Hooker (1586-1647) is een puriteinse prediker die leeft en werkt in Engeland, Nederland en Nieuw-Engeland, het gebied dat in het uiterste noordoosten ligt van wat nu de Verenigde Staten heet. Daar vervult hij een leidinggevende rol bij de stichting van de staat Connecticut. Vanwege de visie die hij daarbij ontwikkelt en verdedigt wordt hij door sommigen wel als de vader van het democratisch gedachtegoed in de Verenigde Staten van Amerika beschouwd.¹ Nu is dat niet terecht, maar dat laat onverlet dat Hooker grote betekenis heeft voor de maatschappelijke en politieke ontwikkelingen in het vroege Nieuw-Engeland.

Toch ligt daar beslist niet het hart van zijn levensroeping. Hij is namelijk allereerst dienaar van het Woord, pastor en theoloog en zo wordt hij vooral ook bekend. In die hoedanigheid wordt hij door veel schrijvers uit zijn eigen tijd en daarna uitbundig geprezen. Zo komt Cotton Mather in zijn befaamde kerkgeschiedenis van Nieuw-

1. Vgl. o.a. Walter Seth Logan, *Thomas Hooker. The First American Democrat* (New York: The New York Society of the Order of the Founders and Patriots of America 1904 – reprint); George Leon Walker, *Thomas Hooker. Preacher, Founder, Democrat. Biography of the Puritan Leader of Colonial New England* (Hartford, Conn. 1891 – reprint: Adanson Press) m.n. 63vv. en het kritisch commentaar op deze visie van Perry Miller, ‘Thomas Hooker and the democracy of Connecticut’, in: idem, *Errand into the Wilderness* (New York: Harper & Row 1964²), 16-47.

Engeland loftuitingen en beelden tekort om de grote betekenis van Hooker aan te duiden. Hij schrijft dat in hem ‘de wonderen van Nieuw-Engeland’ belichaamd zijn. Hij noemt hem ‘de heilige Hooker’, ‘het licht van de kerken in het Westen’ en geeft hem een haast apostolische status door hem op één lijn te plaatsen met de apostel Thomas.² Het zou ook niet moeilijk zijn deze reeks van eervolle benamingen met vergelijkbare typering van anderen aan te vullen. Toch roepen de theologie en prediking van Hooker ook kritische reacties op en dat gebeurt niet alleen door mensen die hem zeer vijandig gezind zijn en nauwelijks een goed woord voor hem over hebben. Ook een geestverwant als de Nederlandse nadere reformator Jacobus Koelman (1631-1695) uit kritiek op de theologie van Hooker. Hij is van mening dat Hooker een al te hoge trap van verootmoediging van de zondaar vereist, namelijk dat deze tevreden en vergenoegd moet zijn om verloren te gaan, onder de macht van de zonde te blijven, ter helle te varen en verdoemd te worden, indien de Heere hem geen genade zou geven. Zonder deze diepe mate van verootmoediging, schrijft Koelman, zou er bij Hooker geen sprake zijn van rechtvaardigmaking van de zondaar en zou voor hem dus ook geen enkele verwachting overblijven.³ Later zijn deze kritische noties herhaald en is ook bezwaar aangetekend tegen de wijze waarop Hooker over de ‘voorbereiding tot de wedergeboorte’ spreekt. Anderen hebben het in deze discussies juist voor Hooker opgenomen en ontkennen dat hier sprake is van een afwijkend gevoel of onrechtzinnigheid.⁴ Het zal duidelijk zijn dat we in de loop van deze inleiding aandacht dienen te geven aan deze kwestie, ook al omdat zij oplicht in de werken die in dit boek zijn afgedrukt. We willen deze dingen echter plaatsen

2. Cotton Mather, *The Great Works of Christ in America. Magnalia Christi in America* 1 (Edinburgh/Carlisle PA: The Banner of Truth 1979 - reprint; oorspronkelijke editie 1702), 332v.

3. Jacobus Koelman, ‘Voorrede aan den lezer’, in: Thomas Hooker, *De ware zielsvernedering en beilzame wanhoop, vertaald door Jacobus Koelman* (Houten: Den Hertog 1991³), 30vv. Zie hierbij: C.J. Meeuse, *Jacobus Koelman* (Kampen: De Groot Goudriaan 2008), 84v. en vooral: Pieter Rouwendal, ‘Jacob Koelman on Thomas Hooker’s *The Soules Humiliation*’, in: *Puritan Reformed Journal* 2, 2 (2010) 172-184.

4. Zie Iain H. Murray, ‘Thomas Hooker and the Doctrine of Conversion’, 5: ‘Objections and Conclusions’, in: *The Banner of Truth Magazine* no. 206 (November 1980), 9-21.

in een brede schets van het leven van Hooker en van de veelbewogen tijd waarin hij leeft, want – als het voor iemand geldt, dan is het wel voor Hooker – bij hem is zeker sprake van een nauw verband tussen biografie en theologie.

1. Opvoeding, scholing en bekering

Thomas Hooker wordt op 7 juli van het jaar 1586 geboren in Marefield, een klein dorpje in de graafschap Leicestershire in het midden van Engeland.⁵ Hij wordt vernoemd naar zijn vader die dezelfde naam draagt. De naam van zijn moeder is niet bekend. Thomas Hooker sr. is opzichter op de landerijen van een rijke familie uit de omgeving en behoort tot de middenklasse van de inwoners van Marefield. Alles wijst erop dat de hele familie min of meer de puriteinse overtuiging is toegedaan. Omdat Marefield weinig meer is dan een gehucht, woont het gezin Hooker de kerkdiensten bij in Tilton dat ongeveer 2,5 kilometer van hun woonplaats verwijderd ligt.

Over de vroegste jaren van Thomas Hooker junior zijn weinig gegevens bekend, maar het is vrijwel zeker dat hij ook in Tilton zijn eerste onderwijs krijgt. Mogelijk is de plaatselijke predikant daar een van zijn leermeesters. Hij leert daar lezen, schrijven en rekenen en waarschijnlijk ook al de eerste beginselen van de Latijnse vormleer. Op achtjarige leeftijd is Thomas zover dat hij ingeschreven kan worden aan de Latijnse school (*Grammar school*) van Market Bosworth, een kleine stad die ongeveer 40 kilometer ten westen van zijn woonplaats ligt. Het is in die tijd gebruikelijk dat scholieren in een dergelijke situatie in een gastgezin verblijven. Mogelijk is dat in dit geval het gezin van de plaatselijke predikant, ds. William Pesant, of een gezin

5. De biografische gegevens zijn vooral ontleend aan: George Huntston Williams, 'The Life of Thomas Hooker in England and Holland, 1586-1633', in: George H. Williams e.a. (eds.), *Thomas Hooker. Writings in England and Holland, 1626-1633. Edited with Introductory Essays* (Cambridge: Harvard University Press 1975), 1-35; Frank Shuffelton, *Thomas Hooker 1586-1647* (Princeton NJ: Princeton University Press 1977); Sargent Bush, s.v. 'Hooker, Thomas', in: *ODNB*; Baird Tipson, *Hartford Puritanism: Thomas Hooker, Samuel Stone and Their Terrifying God* (Oxford: Oxford University Press 2015), 25vv. De bekendste oudere levensbeschrijving van hem is te vinden in Mather, *The Great Works of Christ in America* 1, 332-352. Deze is nog steeds van belang.